

زندگانی امام حسن عسکری (ع)، باقر شریف قرشی

مقدمه ناشر

بسمه تعالی

مؤلف محترم در این کتاب برخی از ابعاد گسترده زندگانی یازدهمین پیشوای شیعیان جهان امام المسلمین حضرت امام حسن عسکری علیه السلام را مورد بحث قرار داده است و این دفتر پس از ترجمه، ادیت و مقابله، آن را چاپ و در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌دهد. امید است مورد قبول حقتعالی قرار گیرد.

دفتر انتشارات اسلامی

وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

تقدیم

تقدیم به پیشگاه:

راهبر اندیشه انسانی، بنیانگذار تمدن بشری، خورشید فضیلت و دانش که همگان را از انوار خود بهره‌مند کرد، امام و معلم بزرگ «جعفر بن محمد الصادق - علیه السلام» حاصل تلاش خود را درباره زندگی نواده بزرگشان پرچمدار حق و عدالت در اسلام «امام حسن عسکری» با فروتنی تقدیم می‌کنم. به امید آنکه در نظر آید و با دیده قبول تلقی شود.

مؤلف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

امام حسن عسکری - علیه السلام - یازدهمین پیشوا از خاندان نبوت و امامت است؛ خاندانی که بار سنگین رسالت اسلام را بر دوش گرفتند، پایه‌های دین حنیف را استوار کردند، در برابر هر پیشامد ناخوشایندی سینه سپر ساختند و در راه گسترش آیین حق و ارزشهای والای آن جان باختند. چه بسیار مسلمانان که از این خاندان بهره بردند و برکت یافتند.

این امام بزرگوار از نمونه‌های بی‌مانند خرد انسانی و از دانشمندان و عالمان بی‌نظیر به شمار می‌رود، ایشان نه تنها در زمینه‌های علمی و فرهنگی - که به دلیل استواری در برابر حوادث و اراده پولادینشان - از قهرمانان تاریخ است بلکه حضرت رو در روی حکومت فاسد عباسی ایستاد و علیه نظام پوسیده و منحرف آن شورید و در جهت تحقق حق و عدالت میان مردم کوششها کرد.

ویژگیها و صفات حضرت، همانند پدران بزرگوارش بود که قلّه‌های شرف و فضیلت را پیموده، بر بلندای کمال و عظمت می‌درخشیدند، ایشان در کثرت دانش و معارف خود، یگانه عصر بودند. مورخان می‌گویند که حضرت، داناترین مردم به امور دین و احکام شریعت بودند و تمامی علمای آن روزگار از آبشخور معرفت ایشان سیراب می‌شدند.

از ویژگیهای برجسته حضرت آن بود که ایشان عابدترین شخص زمان خود و پایبندترین آنان نسبت به اصول دینی بودند. بندگی خداوند را بر هر کاری مقدم می‌داشتند، بردبارترین و خوددارترین مردم بودند، بدی را با نیکی و گذشت پاسخ می‌دادند، بخشنده‌ترین مردمان بودند و بیش از همگان در پی دلجویی و کمک مادی و معنوی به فقیران و درماندگان بودند و نقشی مهم در بهبود زندگی آنان ایفا کردند، در بسیاری از مناطق اسلامی، وکلای تام‌الاختیاری نصب کرده و به آنان دستور داده بودند که حقوق شرعی را که از شیعیان دریافت می‌کنند در راه تخفیف آلام فقرا و بهسازی معیشت آنان خرج کنند، لیکن در همان حال، ایشان زندگی فقیرانه‌ای داشتند و بدون کمترین توجهی به جلوه‌های فریبنده دنیا مانند پدران خود از متاعهای زودگذر دنیا روی گردانده به خداوند و خانه آخرت توجه کرده بودند.

راویان و تاریخ‌نویسان برای ما نقل می‌کنند که: همه مردم آن روزگار در تکریم و بزرگداشت امام می‌کوشیدند و او را بر تمام علویان و عباسیان مقدم می‌داشتند و به فضیلت و بزرگواری ایشان معترف بودند. هنگامی که حضرت وارد دربار خلیفه عباسی می‌شد وضع و شریف، کشوری و لشکری، دوست و دشمن برای ایشان پیاپی می‌خواستند و ایشان را ارج می‌نهادند. وزیران، دبیران، فرماندهان سپاه و تمامی اعضای دولت و دستگاه‌های حکومت به دیده احترام به ایشان می‌نگریستند و در تجلیل ایشان کوشا بودند. فتح بن خاقان - صدر اعظم وقت و نخست‌وزیر دولت متوکل - امام را مقدم داشته به فضل و کمال ایشان اعتراف می‌کرد و ایشان را بالاتر از تمام شخصیت‌های بارز علمی آن روزگار می‌دانست.

احترام مردم به امام و بزرگداشت ایشان پیامد طبیعی دیانت، صلاح، پرهیز از دنیا، اخلاص برای حق، عبادت و فنای در بندگی خدا شدن ایشان بود.

ایشان خود را «بقیة الله» در زمین و تنها نماینده جدشان رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - می‌دانستند. ایشان همچنین نقشی سرنوشت‌ساز در عالم اسلامی ایفا کردند و به دفاع از حقوق غصب‌شده مسلمین برخاسته، ظلم حاکمان در حق رعیت را محکوم کردند و اهانت به حقوق مردم را ناروا شمردند. لذا امت مسلمان تن به رهبری ایشان داده و یکدل و یک زبان به فضل و پیشوایی ایشان گویا بودند.

اقبال بخش عظیمی از مردم به حضرت و تجلیل و تکریمی که از ایشان به عمل می‌آوردند و اعتقادی که به امامت ایشان داشتند و امامت و خلافت را حق مسلم ایشان می‌دانستند، بنی‌عباس را که کمترین بهره‌ای از صفات ائمه نداشتند به خشم می‌آورد و کینه در سینه و دلشان ریشه می‌دوانید تا آنکه دست به اقدامات شدیدی علیه ایشان زدند؛ حضرت را در محاصره اقتصادی و تنگنا قرار دادند، راهها را بر ایشان بستند، مانع ملاقات شیعیان و دوستان با ایشان شدند و ایشان را به اقامت در سامرا و تحت نظر نیروهای امنیتی مجبور کردند.

در این شرایط کمتر کسی را یارای زیارت امام و دستیابی به دانش ایشان بود.

هر که قصد دیدار حضرت می‌کرد با انبوهی از جاسوسان و نگهبانان حکومت روبرو می‌شد و انواع شکنجه‌ها درباره او اعمال می‌گشت. به همین دلیل است که - به نظر ما - روات از ایشان احادیثی ناچیز نقل کرده‌اند و آداب و احکام بسیار کمی از ایشان به دست ما رسیده است و مسلمانان نتوانسته‌اند به تمام و کمال از این دریای علم و معرفت بهره‌مند گردند.

عامل دیگری عباسیان را بر آن می‌داشت تا حضرت را تحت شدیدترین فشارهای پلیسی قرار دهند، امام پدر حضرت امام مهدی - عجل الله تعالی فرجه الشریف - مصلح بزرگ بشریت و اولین درهم شکننده انواع ستم و خودکامگی بود. پیامبر اکرم و اوصیای ایشان پیشاپیش به چنین مولود مبارکی نوید داده بودند و امت مسلمان با تمامی اختلافات مرامی و مسلکی خود در این نکته اتفاق نظر داشتند و منتظر ظهور این پیرایشگر تاریخ بودند تا پرچم عدالت سیاسی و اجتماعی را در زمین برافرازد. عباسیان از این مطلب با خبر بودند و او

را ویرانگر حکومت خود می‌دانستند، پس جاسوسانی بر امام حسن عسکری گماشتند و زنان جاسوسی را نیز به خانه امام روانه کردند تا حضرت مهدی را هنگام تولد دریابند و بگیرند. لیکن کید فرعون عباسی در موسای علوی اثر نداشت و خداوند حمل و ولادت امام را بر دشمن پنهان داشت تا همانگونه که موسی حکومت فرعون را درهم کوفت و ملت مصر را نجات داد، امام نیز در بعدی جهانی عمل کند. حکومت ظلم جهانی را در هم کوبد و بشریت را آزاد سازد.

در این کتاب دوران امام و حوادثی را که در آن روی داد مورد بررسی قرار می‌دهیم زیرا شناخت دوران زندگی هر کس از راههای اساسی برای شناخت شخص است و پژوهشگر با شناخت زمان و بافت اجتماعی به زندگی فکری، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی آن روزگار نزدیکتر می‌شود و در پرتو آن تأثیرات آنها را بر فرد و متقابلاً تأثیر او را بر آنها درک می‌کند و رنگ‌پذیری از اوضاع یا برخورد فعال او را با حوادث درمی‌یابد.

این کتاب از حیات اقتصادی آن روزگار نیز سخن می‌گوید اقتصادی آشفته، بی‌ثبات، بحرانی و وامانده دولتهای عباسی معاصر امام، در راه بهبود معیشت مردم و برآوردن نیازهای ضروری آنان گامی بر نمی‌داشت و اثری از دستورات اقتصادی اسلام برای بزمیستی افراد و جامعه در برنامه کار حکومت نبود. جامعه کاملاً دو قطبی شده بود در یک طرف اقلیت عباسی و کارگزاران حکومت بودند که در دریای نعمت غوطه می‌زدند و نمی‌دانستند با ثروتهای غارت شده از ملتها چه کنند، در طرف دیگر اکثریت قاطع مردم بودند که زندگی مرگ ماندی را سپری می‌کردند و از به دست آوردن ما محتاج اولیه زندگی ناتوان بودند و بایستی بار خرجهای سنگین دربار و عیاشیهای حکام را به دوش بکشند و هر روز تحت عنوان خراج، صدقات و غیره، شیره جان خود را تقدیم عباسیان کنند.

در این کتاب نگاهی گذرا به خلفای عباسی روزگار امام- علیه السلام- و زندگانی سراسر آلوده به گناه آنان داریم؛ درآمدهای جامعه و بیت المال مسلمین صرف خرید کنیزکان زیبا و بردگان خوبرو می‌شد تا رونق شبهای گناه خلیفه‌ها باشد و آنان گوش جان به آواز خنیاگران و صدای تار و تنبور بدهند. آنان را کمترین توجهی به دستورات اسلام برای رشد و توسعه اقتصادی و اعتلای فرهنگی مردم نبود. نه گامی برای خدمت به مردم برمی‌داشتند، نه امنیتی برای ثبات جامعه ایجاد می‌کردند بلکه بندگان خدا را بنده خود کرده و با سر نیزه بر آنان حکومت می‌کردند. به دلیل ناآگاهی به امور حکومت و اداره جامعه و مسلط کردن ترکان بر مردم، همگان را به رنج و محنت دچار ساختند و با خودکامگی بر آنان حکم راندند.

هر پژوهشگر تاریخ باید در امور تاریخی نیک بنگرد و صدف را از خرف بازشناسد. برخی از حکام، پادشاهان و خلفا مورّخانی بکار گرفتند تا حوادث را آن گونه که به سود حکومت باشد باز نویسند و حاکمان را قدسیانی مسیحادم! معرفی کنند که همه هم و غم آنان پاسداری از حقوق رعیت است و جز خدمت به مردمان اندیشه دیگری ندارند در حالی که مردم را بازیچه خود ساخته و اسلام را مسخ نموده به اسم جهاد و جنگ کفار به جهانگشایی و جهانخوااری مشغول بودند و تمامی مایملک مسلمانان را تیول خود پنداشته بر جان و ناموس آنان مسلط بودند. پس شایسته هر حق جوی متعهدی است که از این تصورات سنتی درباره آنان پرهیزد و فریب نقاب حق بجانمی که مورّخان به چهره آنان زده‌اند نخورد و با

وسواس و نقادانه واقعیت را از سراب جدا کند و در همه حال، خدمت به این امت، عیان کردن حقایق و حقیابی، وجهه نظرش باشد.

در این کتاب فصلی را اختصاص داده‌ایم به علما، فقها و روایانی که از سرچشمه دانش حضرت عسکری - علیه السلام - بهره‌مند شده و احادیث ایشان را به ما منتقل کرده‌اند. نگاهی به نامها و زندگی این افراد، گستردگی کار امام

را در آن شرایط دشوار و خطرناک که گاهی ملاقاتی با امام به زندان و محرومیت‌های اجتماعی می‌انجامید، به خوبی نشان می‌دهد. دردی بزرگتر از آن که میان مرید و مراد و امام و امت فاصله افکنند نیست. حضرت در زندگی خود مرارت‌های بسیاری دید لیکن از همه دردناکتر آن بود که در حصارهای حکومت و خبرچینان دستگاه و دور از مسلمانان تشنه بسر می‌برد و امکان فعالیت علمی و فرهنگی نداشت. اما با این همه شعاعهایی از خورشید معرفت ایشان به ما رسیده که گویای عظمت ایشان است.

دور از انصاف، پیمان، دانش و دوستی است که در اینجا به زحمات برادر گرانمایه علامه بزرگ حجة الاسلام شیخ هادی شریف القرشی اشاره‌ای نکنم؛ برادرم علاوه بر مراجعه به منابع مربوط به بحث، با رهنمودهای ارزنده‌ای مرا یاری کردند و حق برادری را نیک بجا آوردند. از خداوند متعال خواستارم پاداش بندگان مخلص را به ایشان عنایت کند که بر آن تواناست و سرپرست همگان است.

باقر شریف القرشی

زندگانی امام حسن عسکری (ع)، قرشی

زندگانی امام حسن عسکری علیه السلام

مقدمه ناشر

تقدیم

پیشگفتار

فصل اول: تولد و شکوفایی

دودمان تابان ص : ۱۱

پدر ص : ۱۲

مادر ص : ۱۲

نام مادر ص : ۱۳

مولود بزرگوار ص : ۱۴

محل تولد ص : ۱۴

سال تولد ص : ۱۴

مراسم تولد ص : ۱۵

نامگذاری ص : ۱۵

کنیه ص : ۱۵

القاب ص : ۱۶

شمایل ص : ۱۷

پرورش ص : ۱۷

خداترسی ص : ۱۸

با پدر ص : ۲۰

در سوگ برادر ص : ۲۱

آرامگاه سید محمد ص : ۲۲

شبهه بداء ص : ۲۳

دو برادر ص : ۲۵

فاجعه بزرگ ص : ۲۶

نص بر امامت حسن عسکری (علیه السلام) ص : ۲۸

به سوی فردوس برین ص : ۲۸

غسل و کفن ص : ۲۹

سوگ بزرگ ص : ۲۹

آخرین منزل ص : ۳۰

عبادت ص : ۳۲

نماز حضرت ص : ۳۲

دعای حضرت ص : ۳۳

نیایش یامدادی ص : ۳۵

اخلاق برین ص : ۳۸

دانش ص : ۳۸

بردباری ص : ۳۹

اراده استوار ص : ۳۹

بخشش ص : ۴۰

منش والا ص : ۴۲

عصمت ص : ۴۲

امامت ص : ۴۳

نص بر امامت ص : ۵۰

معجزات و کرامات ص : ۵۳

فصل دوم: امام از چشم دیگران

۱ - امام هادی(علیه السلام) ص : ۶۳

۲ - ابو هاشم جعفری ص : ۶۴

۳ - بختیشوع طیب ص : ۶۵

۴ - احمد بن عبید الله ص : ۶۵

۵ - عبید بن خاقان ص : ۶۶

۶ - شیخ مفید ص : ۶۷

۷ - ابن صباغ ص : ۶۷

۸ - ابن شهر اشوب ص : ۶۸

۹ - ابن شدقم ص : ۶۸

۱۰ - ابن جوزی ص : ۶۹

۱۱ - رکن الدین حسینی ص : ۶۹

۱۲ - یافعی ص : ۷۰

۱۳ - یوسف نبهانی ص : ۷۰

۱۴ - علامه ارلی ص : ۷۱

۱۵ - بستانی ص : ۷۲

۱۶ - خیر الدین زرکلی ص : ۷۲

۱۷ - عباس بن نور الدین مکی ص : ۷۳

فصل سوم: نامه‌های امام(علیه السلام)

۱ - نامه‌ای به اسحاق نیشابوری ص : ۷۵

۲ - نامه‌ای به اهالی قم و آبه ص : ۸۲

۳ - نامه‌ای به فقیه قمی ص : ۸۳

۴ - نامه به یکی از شیعیان ص : ۸۷

۵ - نامه دیگری به یکی از شیعیان ص : ۸۹

۶ - نامه‌ای به عبد الله بیهقی ص : ۹۰

۷ - نامه‌ای درباره ابراهیم ص : ۹۰

۸ - نامه‌ای به شیعیان ص : ۹۱

۹ - نامه به یکی از شیعیان ص : ۹۳

۱۰ - نامه به یکی از شیعیان ص : ۹۴

فصل چهارم: سخنانی از نور

فضیلت اهل بیت(علیهم السلام) ص : ۹۵

پیام به شیعه ص : ۹۶

پند ارزشمند ص : ۹۹

اندرزها ص : ۱۰۰

ارزش تفکر ص : ۱۰۱

حکمت روزه ص : ۱۰۲

نکوهش منافق ص : ۱۰۲

دوستی و دشمنی نیکان ص : ۱۰۳

کلمات قصار ص : ۱۰۳

فصل پنجم: در آستان قرآن

تفسیر منسوب به امام(ع) ص : ۱۱۷

موافقان ص : ۱۱۷

انتقادات ص : ۱۲۲

فصل ششم: احادیث و فقه امام(علیه السلام)

علما و روایات ایشان ص : ۱۲۵

احادیث فقهی ص : ۱۲۷

فصل هفتم: اصحاب امام و راویان حدیث ایشان

(الف) ص : ۱۳۹

(ج) ص : ۱۴۸

(ح) ص : ۱۴۹

(د) ص : ۱۵۲

(س) ص : ۱۵۴

(ش) ص : ۱۵۵

(ص) ص : ۱۵۶

(ع) ص : ۱۵۶

(ف) ص : ۱۶۶

(ق) ص : ۱۶۸

(م) ص : ۱۶۸

(ه) ص : ۱۷۷

(ی) ص : ۱۷۸

معروفان به کنیه ص : ۱۷۹

فصل هشتم: دوران امام(علیه السلام)

زندگانی اقتصادی ص : ۱۸۱

درآمدهای دولت ص : ۱۸۲

زورگویی در گردآوری خراج ص : ۱۸۳

خراج سنگین ص : ۱۸۴

اختصاص بیت المال به عباسیان ص : ۱۸۶

بخششهای سنگین به کنیزکان ص : ۱۸۷

روستای سیمین ص : ۱۸۸

شاعران دربار ص : ۱۹۱

کاخ سازی ص : ۱۹۵

تنعم زنان عباسی ص : ۱۹۷

فقر عمومی ص : ۱۹۷

دربوزه شاعران	ص : ۲۰۳
موضع امام(علیه السلام)	ص : ۲۰۷
زندگانی سیاسی	ص : ۲۰۸
پناه امام(علیه السلام)	ص : ۲۱۱
سرکوب قمی ها	ص : ۲۱۳
توشه‌هایی از دعا	ص : ۲۱۴
ستمگری وزیران	ص : ۲۲۳
انقلابهای داخلی	ص : ۲۲۴
چیرگی ترکان بر حکومت	ص : ۲۲۸
زندگانی اعتقادی	ص : ۲۳۰
امام و شبهه‌کنندی	ص : ۲۳۰
امام و شعبده‌راهب	ص : ۲۳۲
دروغگویان و جعلان	ص : ۲۳۳
بی‌بندوباری	ص : ۲۳۴
فصل نهم: خلفای معاصر امام(علیه السلام)	
متوکل	ص : ۲۳۷
حکومت منتصر	ص : ۲۵۴
حکومت مستعین	ص : ۲۵۷
حکومت معتز	ص : ۲۶۲
حکومت مهتدی	ص : ۲۶۵
حکومت معتمد	ص : ۲۶۶
فصل دهم: پرواز تا بر دوست	
نص بر امامت حضرت مهدی(عجل الله تعالی فرجه الشریف)	ص : ۲۷۱
شهادت امام(علیه السلام)	ص : ۲۷۵
هراس حکومت	ص : ۲۷۶
به سوی فردوس برین	ص : ۲۷۶
غسل و کفن	ص : ۲۷۷
تشییع کنندگان	ص : ۲۷۷
فهرست مطالب	